

ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจนให้กับประชาชนของคณะสงฆ์ จังหวัดร้อยเอ็ด

The Sangha Administrators' Strategy in Roi Et province to solve the problem of poverty
of the populations

พระศรีรัชมงกมลบัณฑิต¹

Phrasrirajamongkolpandit

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2551

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอยุทธศาสตร์และกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนให้กับประชาชน วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของยุทธศาสตร์กับกิจกรรมของคณะสงฆ์จังหวัดร้อยเอ็ด และเพื่ออธิบายประโยชน์ที่ประชาชนได้รับโดยเก็บข้อมูลจำนวน 323 ตัวอย่าง ด้วยแบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มแล้วนำมาวิเคราะห์ประมวลผลเพื่อค้นหาค่าสถิติต่าง ๆ และสังเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า คณะสงฆ์ดำเนินงานยุทธศาสตร์เศรษฐกิจพอเพียง การพึ่งตนเอง การเผยแพร่ในระดับปานกลางและด้านสาธารณสงเคราะห์ระดับน้อย ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า พรรษานักธรรมและเวลาปกครองมีความสัมพันธ์กับยุทธศาสตร์และกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนให้กับประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

คำสำคัญ 1. ยุทธศาสตร์ 2. ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจน 3. คณะสงฆ์จังหวัดร้อยเอ็ด

Abstract

The Objectives of the research article were to explore The Sangha Administrators' Strategy and Activities to solve the problem of poverty of the populations, to examine whether or not such a Strategy was related to those activities and to describe the benefits gained by the populations. The sample in this study consists of 323 persons. The methods of data collection include a questionnaire, in-depth interviews and focus group interviews. The findings are as follows : The Strategy which was accomplished moderately by The Sangha Administrators in Roi Et province was composed of the following aspects : sufficiency economy, self reliance propagation of the dhamma In the second aspect and last aspect, but populations' welfare was in the last aspect. The results of hypothesis testing are as follows : factors comprising of years of monkhood, levels

¹ ป.ธ. 9, สน.ม. อาจารย์ประจำคณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ส่วนกลาง

of Dhamma education, and years of occupying administrative positions are correlated with introducing the strategy and activities to solve the problem of poverty to help the populations. In addition, factors comprising of years of monkhood, levels of Dhamma education, and years of occupying administrative positions were found to be correlated with activities to cope with poverty at 0.05 level of statistical significance.

Key words 1. The Strategy 2. The Strategy of solving poverty problem 3. Sangha in Roi et province

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย (Phenomena)

ปัญหาความยากจนเป็นปัญหาใหญ่อันดับหนึ่งที่ต้องได้รับการแก้ไข รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยได้พยายามที่จะกำจัดให้หมดสิ้นไปจากสังคมไทย ดังตัวอย่างคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี ต่อรัฐสภาในนโยบายจัดความยากจนว่า รัฐบาลจะดำเนินนโยบายและมาตรการในการขจัดความยากจนของประเทศให้หมดสิ้นไป โดยปรับปรุงระบบบริหารจัดการทั้งระบบ เชื่อมโยงการแก้ไขความยากจนทุกระดับ ตั้งแต่บุคคล ชุมชนและประเทศ ตลอดจนสร้างกลไกที่เชื่อมโยงให้คนยากจนในชุมชนสามารถใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์และทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน...(พินดำรจกทักษิณ ชินวัตร, 2548) สอดคล้องกับพันธกิจข้อที่ 1.ว่า บูรณาการและดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจนโดยอำนวยการบริหารราชการทุกภาคส่วน (กองวิชาการและแผนงาน, 2548)

จังหวัดร้อยเอ็ดมีภูมิประเทศมักจะแห้งแล้ง มีประชากรอยู่จำนวนมาก พ.ศ. 2549 มีจำนวนถึง 1,310,047 คน (สำนักงานสถิติจังหวัดร้อยเอ็ด, 2550) ผลการสำรวจในปี 2545 พบว่า คริวเรือนในจังหวัดร้อยเอ็ดมีรายได้โดยเฉลี่ย ประมาณ เดือนละ 9,441 บาทต่อครัวเรือน หรือ 2,518 บาทต่อคน (รายงานผลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนจังหวัดร้อยเอ็ด, 2545) เป็นหนี้ ธ.ก.ส. ถึงจำนวน 126,748 (ราย เอกสารผลการดำเนินงาน สำนักงาน ธ.ก.ส. ร้อยเอ็ด, 2546) จึงเป็นเหตุให้ประชาชนส่วนมากในจังหวัดซึ่งเป็นเกษตรกรมีฐานะความเป็นอยู่ในระดับความยากจน จำเป็นอย่างยิ่งและเร่งด่วนที่ต้องหาทางแก้ไขและป้องกันปัญหา

และในจังหวัดร้อยเอ็ดมีภิกษุและสามเณรรวม 6,628 รูป มี 706 วัด สำนักสงฆ์ 565 แห่ง ที่พักสงฆ์ 326 แห่ง สำนักสงฆ์ จำนวน 1,667 แห่ง กระจายกันอยู่ตามหมู่บ้านต่าง ๆ ทั่วไป (รายงานตรวจการคณะสงฆ์จังหวัดร้อยเอ็ด, 2549) ซึ่งองค์กรที่จะช่วยเหลือภาครัฐในการแก้ไขปัญหาคความยากจนให้กับประชาชนก็คือคณะสงฆ์ที่จังหวัดร้อยเอ็ดซึ่งมีวัดและพระภิกษุสงฆ์อยู่จำนวนมาก หากได้ช่วยกันร่วมมือกับภาครัฐและเอกชนแก้ไขปัญหาคความยากจนอย่างเป็นรูปธรรม

จากสภาพดังกล่าวมาผู้วิจัยเห็นว่า การที่คณะสงฆ์จังหวัดร้อยเอ็ดได้เห็นความสำคัญในการแก้ไขปัญหาคความยากจนให้กับประชาชนโดยได้กำหนดการแก้ไขปัญหาคความยากจนให้เป็นแผนยุทธศาสตร์ไว้ สำหรับให้พระสังฆาธิการลงมือปฏิบัติจะเป็นอีกส่วนหนึ่งที่จะทำให้ปัญหาคความยากจนทุเลาลดน้อยลงหรืออาจหมดไปได้ ดังนั้นจึงได้ทำวิจัยเรื่องนี้ เพื่อต้องการศึกษาถึงแผนยุทธศาสตร์ของคณะสงฆ์จังหวัดร้อยเอ็ดด้านการแก้ไขปัญหาคความยากจนว่า คณะสงฆ์มีแผนยุทธศาสตร์ที่จะช่วยแก้ไขปัญหาคความยากจนอย่างจริงจังหรือไม่ และเพื่อจะได้นำเอาแผนยุทธศาสตร์นั้นมากำหนดเป็นนโยบายและดำเนินการอย่างมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาคความยากจนช่วยเหลือภาครัฐ

2. โจทย์วิจัย (Research Questions)

คณะสงฆ์จังหวัดร้อยเอ็ดยุคพุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาความยากจนอะไรบ้างที่ประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ดประสบปัญหาความยากจนควรรู้และนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาของตน

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.1 เพื่อศึกษาพุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจนให้กับประชาชนของคณะสงฆ์จังหวัดร้อยเอ็ด

3.2 เพื่อศึกษากิจกรรมในด้านต่าง ๆ ของคณะสงฆ์จังหวัดร้อยเอ็ดที่จัดขึ้นในการแก้ไขปัญหาความยากจนให้กับประชาชน

3.3 เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสตร์กับกิจกรรมต่าง ๆ ของคณะสงฆ์จังหวัดร้อยเอ็ดในการแก้ไขปัญหาความยากจนให้กับประชาชน

3.4 เพื่ออธิบายเกี่ยวกับประโยชน์ที่ประชาชนได้รับ จากการที่พระสังฆาธิการนำพุทธศาสตร์ไปใช้ในการแก้ไขปัญหาความยากจน

4. สมมติฐานการวิจัย

4.1 คณะสงฆ์ของจังหวัดร้อยเอ็ดมีพุทธศาสตร์แก้ไขปัญหาความยากจน มาก-น้อยไม่เท่ากัน

4.2 คณะสงฆ์ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน มีความสัมพันธ์กับพุทธศาสตร์แก้ไขปัญหาความยากจน และการจัดกิจกรรมในการแก้ไขปัญหาความยากจนให้กับประชาชน

4.3 คณะสงฆ์ที่มีพุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาความยากจน มีความสัมพันธ์กับการจัดกิจกรรมในการแก้ไขปัญหาความยากจนให้กับประชาชน

4.4 ประชาชนที่ประสบปัญหาความยากจนในจังหวัดร้อยเอ็ด ได้รับประโยชน์จากพุทธศาสตร์แก้ไขปัญหาความยากจนของคณะสงฆ์มาก-น้อยไม่เท่ากัน

5. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

5.1 คณะสงฆ์จังหวัดร้อยเอ็ดได้ผลการวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้แก้ไขปัญหาความยากจนให้กับประชาชน

5.2 นำผลการวิจัยมอบให้ผู้บริหารและผู้รับผิดชอบทั้งฝ่ายของคณะสงฆ์ และฝ่ายราชการนำไปเป็นแนวทางแก้ปัญหา

5.3 นำผลการวิจัยเผยแพร่ทางสื่อต่าง ๆ

5.4 ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมมีร่วมใจในการช่วยกันแก้ปัญหาความยากจนระหว่างคณะสงฆ์ ประชาชน ภาครัฐ และอื่น ๆ จากการนำผลการวิจัยไปเผยแพร่และใช้ประโยชน์

5.5 เป็นแนวทางข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาวิจัยในลักษณะนี้ต่อไป

6. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสังฆาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 1,670 รูป และประชาชน 1,310,047 คน ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 323 คนด้วยวิธีสุ่มหลายชั้น (Muti-Stage Sampling) เพื่อให้ได้ตัวแทนครอบคลุมทั่วทั้งจังหวัดร้อยเอ็ดทั้งพระสังฆาธิการและประชาชนโดยใช้เทคนิคและวิธีสุ่มตัวอย่างและกำหนดขนาดตัวอย่าง

โดยใช้สูตร Taro yamane โดยใช้ข้อมูลในการวิจัย 2 อย่าง คือ ข้อมูลทฤษฎีภูมิ และปฐมภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยได้สร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือตามกระบวนการวิจัยแล้วนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) พระสงฆ์และประชาชนที่มีคุณลักษณะคล้ายกัน จำนวน 30 ตัวอย่าง เพื่อตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คน ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา (Content Analysis) พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขบางข้อให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นแล้วนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามได้ต่อไป สำหรับสถิติที่ใช้ คือ ใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และสถิติอนุมาน ได้แก่ χ^2 test โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยได้ทำการตรวจสอบแบบ Triangulation Method

7. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยในงานวิจัยนี้มี 2 ส่วน คือ ส่วนข้อมูลจากแบบสอบถามและส่วนข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

7.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามการนำยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาคความยากจนไปใช้กับประชาชนด้านเศรษฐกิจพอเพียง ร้อยละ 58.7 การพึ่งตนเอง ร้อยละ 57.4 การเผยแพร่ ร้อยละ 66.9 เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ย (\bar{X}) พบว่า พระสงฆ์มีการปฏิบัติปานกลาง ด้านสาธารณสงเคราะห์ ร้อยละ 55.2 พิจารณาจากค่าเฉลี่ย (\bar{X}) พบว่า พระสงฆ์มีการปฏิบัติในระดับน้อย

7.2 ในส่วนการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาคความยากจนให้กับประชาชนพระสงฆ์ในจังหวัดร้อยเอ็ดจัดกิจกรรมด้านการแสดงพระธรรมเทศนา ร้อยละ 89.0 ด้านการตั้งกองทุนมีน้อยมาก ร้อยละ 8.5 เป็นต้น

7.3 ผลการตรวจสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า พรรษา นักรธรรม ระยะเวลาดำรงตำแหน่งมีความสัมพันธ์กับยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาคความยากจนและกิจกรรมการแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ปราบกฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางสรุปผลของการทดสอบสมมติฐานการวิจัยดังนี้

ข้อมูลเรื่อง	นัยสำคัญทางสถิติ	ผลการทดสอบสมมติฐาน
1. อายุกับยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาคความยากจนไปใช้กับประชาชน	$\chi^2 = 12.463$ df = 8 p = .132	ไม่มีนัยสำคัญทางสถิตินั้นคืออายุไม่มีผลต่อยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาคความยากจนไปใช้กับประชาชนซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้
2. อายุกับกิจกรรมการแก้ไขปัญหาคความยากจน	$\chi^2 = 11.751$ df = 4 p = .163	ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน

3. พรรษากับยุทธศาสตร์ การแก้ไขปัญหา	$\chi^2 = 12.604$ df = 6 p = .050	มีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับสมมติฐาน การวิจัยที่กำหนดไว้
4. พรรษากับกิจกรรมการ แก้ไขปัญหา	$\chi^2 = 14.620$ df = 6 p = .023	มีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับสมมติฐาน การวิจัยที่กำหนดไว้
5. นักธรรมกับยุทธศาสตร์ การแก้ไขปัญหา	$\chi^2 = 19.724$ df = 4 p = .001	มีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับสมมติฐาน การวิจัยที่กำหนดไว้
6. นักธรรมกับกิจกรรม เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหา	$\chi^2 = 13.832$ df = 4 p = .008	มีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับสมมติฐาน การวิจัยที่กำหนดไว้
7. ระยะเวลาดำรงตำแหน่ง ทางปกครองกับยุทธศาสตร์ การแก้ไขปัญหา	$\chi^2 = 14.996$ df = 6 p = .020	มีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับสมมติฐาน การวิจัยที่กำหนดไว้
8. ระยะเวลาการดำรง ตำแหน่งทางปกครองกับ กิจกรรมการแก้ไขปัญหา	$\chi^2 = 17.770$ df = 6 p = .007	มีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับสมมติฐาน การวิจัยที่กำหนดไว้
9. ยุทธศาสตร์การแก้ไข ปัญหาความยากจนกับ กิจกรรมการแก้ไขปัญหา	$\chi^2 = 76.292$ df = 4 p = .000	มีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับสมมติฐาน การวิจัยที่กำหนดไว้

7.4 มีแนวทางเสนอแนะในการแก้ปัญหาคความยากจนให้กับประชาชนในด้านเศรษฐกิจพอเพียง ร้อยละ 30.1 ด้านการพึ่งตนเอง ร้อยละ 30.1 ด้านการเผยแพร่ ร้อยละ 55.6 ด้านสาธารณสงเคราะห์ ร้อยละ 20.1 อุปสรรคในการใช้ยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาคความยากจนให้กับประชาชน ได้แก่ ขาดงบประมาณ ร้อยละ 30.5

7.5 ในส่วนของผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกประเด็นการแนะนำหรืออบรมสั่งสอนให้ประชาชนนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการแก้ปัญหาคความยากจน มีสอนให้ประชาชนรู้จักประหยัด ใ้รู้จักใช้ของตามธรรมชาติที่มีอยู่ ได้ส่งเสริมให้มีการเลี้ยงวัว เลี้ยงควาย สอนให้รู้จักการปลูกผัก หาอยู่หากินตามประสาชาวบ้าน สอนไม่ให้พึ่งแต่ตลาดอย่างเดียว ทำไร่นานาก็ให้รู้จักเลี้ยงปลา การปลูกพืชผักสวนครัว

7.6 ด้านการสอนให้พึ่งตนเองในการทำมาหากิน การใช้จ่าย พระสังฆาธิการเน้นไปในเรื่องความขยันรักษาทรัพย์ที่ได้มาแล้ว ให้รู้จักพึ่งธรรมชาติ และให้เอาตัวอย่างของคนที่มีอาชีพอยู่แล้วมาเป็นตัวอย่าง ต้องประหยัดอดออม ไม่ให้ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย สอนให้มีความขยันก่อน ขยันหาให้มากที่สุด รักษาให้ดี ให้หลีกเลี่ยงจากอบายมุข

7.7 กิจกรรมเกี่ยวกับการเผยแพร่ธรรมะเกี่ยวกับการแก้ปัญหาคความยากจนพระสังฆาธิการได้ทำการเผยแพร่ธรรมะแก่ประชาชนด้วยรวมทั้งได้มีการส่งพระธรรมทูตออกไปแสดงธรรม แนวการช่วยเหลือ

สงเคราะห์ประชาชนที่ประสบกับปัญหาความยากจนพระสังฆาธิการได้ทำในด้านการแนะนำให้ความรู้ การบริจาคสิ่งของและการให้ยืมอุปกรณ์สิ่งของเครื่องใช้

7.8 ในส่วนได้รับประโยชน์จากการแนะนำสั่งสอนให้นำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการแก้ปัญหาความยากจนของคณะสงฆ์ คือ ได้รับความรู้ นำมาปฏิบัติ หากินตามมีตามเกิด กินอยู่อย่างประหยัด ด้านการพึ่งตนเอง ในการทำมาหากิน การใช้จ่าย ได้รับประโยชน์คือได้นำคำสอนไปปฏิบัติ เช่น การทำบุญหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ ได้ลดค่าใช้จ่าย สามารถทำงานหาเลี้ยงตนเองได้ ส่วนของกิจกรรมเกี่ยวกับการเผยแพร่ธรรมเนื่องกับการแก้ไขปัญหาความยากจนประเด็นนี้ประชาชนจะได้รับประโยชน์น้อยมากเพราะไม่ได้เข้าร่วมรับฟัง เรื่องสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ ได้รับประโยชน์คือ การยืมอุปกรณ์เครื่องใช้ การใช้อาคารสถานที่ในวัดจัดกิจกรรม ให้ทุนการศึกษา

8. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า พระสังฆาธิการจังหวัดร้อยเอ็ดได้นำยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจนในด้านเศรษฐกิจพอเพียง ร้อยละ 58.7 ด้านการพึ่งตนเอง ร้อยละ 57.4 ด้านการเผยแพร่ ร้อยละ 66.9 ด้านสาธารณสงเคราะห์ ร้อยละ 55.2 แต่เมื่อสรุปด้วยค่าเฉลี่ย (\bar{X}) พบว่า พระสังฆาธิการมีการนำยุทธศาสตร์มาปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาความยากจนให้กับประชาชนในระดับปานกลาง

กิจกรรมเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาความยากจนให้กับประชาชนในเรื่องการแสดงพระธรรมเทศนา ร้อยละ 89.0 มีการเปิดวิทยุเทปหรือวีซีดีเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาความยากจนผ่านหอกระจายข่าว ร้อยละ 59.9 ไม่มีกองทุนโค กระบือ ร้อยละ 91.5 ไม่มีกองทุนกู้ยืมประกอบอาชีพ ไม่มีกองทุนช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติ ร้อยละ 78.2 เมื่อมีเทศกาลงานในวัดจะมีการเน้นความประหยัดเป็นสิ่งสำคัญ ร้อยละ 87.7 มีกิจกรรมพัฒนาบ้าน วัด โรงเรียน มีร้อยละ 84.9 ไม่มีการตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์ ร้อยละ 81.4 ไม่มีการรวมกลุ่มเพื่อออมทรัพย์ให้กับประชาชน ร้อยละ 80.4 ไม่มีกิจกรรมส่งเสริมการออมทรัพย์ ร้อยละ 75.1

สำหรับประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจากยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจนของคณะสงฆ์คือ ได้รับความรู้ นำมาปฏิบัติ หากินตามมีตามเกิด กินอยู่อย่างประหยัด ไม่ใช่ฟุ้งเฟ้อ ไม่อยากในสิ่งที่ไม่ได้ สามารถทำใจได้ไม่ต้องทะเลาะทะเลาะกัน การทำบุญหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ ได้ลดค่าใช้จ่าย สามารถทำงานหาเลี้ยงตนเองได้ ได้ยืมอุปกรณ์เครื่องใช้ในเวลาทำบุญ การใช้อาคารสถานที่บริเวณพื้นที่ในวัดจัดกิจกรรม ให้ทุนการศึกษา

สำหรับผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยระหว่างยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจนกับกิจกรรมเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาความยากจน พบว่า มีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ $p = 0.05$ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

9. อภิปรายผลการวิจัย

9.1 ผลการวิจัยพบว่า คณะสงฆ์จังหวัดร้อยเอ็ดมียุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจนให้กับประชาชนที่ประสบกับปัญหาความยากจนใน 5 ด้านคือ ด้านเศรษฐกิจพอเพียง การพึ่งตนเอง ด้านการเผยแพร่ สาธารณสงเคราะห์ การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาความยากจน ในด้านเศรษฐกิจพอเพียง การพึ่งตนเอง ด้านการเผยแพร่จะเน้นการสอนเป็นหลัก ประชาชนก็ได้ความรู้บางส่วนก็นำไปปฏิบัติตาม บางส่วนก็ไม่ทำตาม

ส่วนสาธารณสงเคราะห์ ก็มีเรื่องการแบ่งปันอาหารและสิ่งของ มีโครงการช่วยเหลือเมื่อมีกิจกรรม แต่ก็ทำไม่ได้มาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า พระสงฆ์ขาดทุนสนับสนุนหรือไม่มีนโยบายในเรื่องนี้อย่างชัดเจน ส่วนผลการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า งานด้านนี้เป็นกิจกรรมที่ทางประชาชนยังมีความต้องการที่จะให้คณะสงฆ์ดำเนินการช่วยเหลืออยู่ และการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาความยากจนส่วนหนึ่งจะเป็นเรื่องของ การแสดงธรรม และยังมีเรื่อง กองทุน โศก ระเบียบกองทุนกุ้ยมประกอบอาชีพ กองทุนช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติ กองทุนช่วยเหลือในการเจ็บป่วยร้อยละแต่ก็มีจำนวนน้อยมากค่าเฉลี่ยไม่เกิน 10 % สิ่งที่เป็นปัญหาสำคัญของพระสังฆาธิการในการช่วยแก้ไขปัญหาความยากจนให้กับประชาชนในด้านวัตถุก็คือ การขาดแหล่งทุนสนับสนุน พระสงฆ์ต้องแสวงหาเงินทุนกันเองซึ่งก็มีจำนวนไม่เพียงพอที่จะแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนได้ สิ่งที่คณะสงฆ์มีมากและเพียงพอก็คือ คำแนะนำสั่งสอนในด้านวิถีชีวิต การครองชีพ แต่ประชาชนที่ประสบปัญหาส่วนหนึ่งนั้นกลับไม่มีความสนใจ ไม่เอาใจใส่ที่จะน้อมนำคำสั่งสอนมาปฏิบัติกันอย่างจริงจัง ปัญหาจึงยังต้องคงมีต่อไป การแก้ไขปัญหาความยากจนให้กับประชาชนนี้มีทฤษฎีทางพระพุทธศาสนาที่ได้เสนอทางออกไว้สำหรับทุกคนที่ประสบปัญหาว่า ต้องมีธรรมะ คือ 1. อุฏฐานสัมปทา คือการเลี้ยงชีพด้วยการหมั่นประกอบกรรมดี ประกอบด้วยปัญญาเครื่องสอดส่องอันเป็นอุปายในการทำงานนั้น สามารถจัดทำได้ 2. อารักขสัมปทา คือ การรักษาคุ้มครองโภคทรัพย์ที่หามาได้ 3. กัลยาณมิตตตา คือ การคบกับคนที่มีศรัทธา ศีล จาคะ และปัญญา 4. สมชีวิตา คือ รู้ทางเจริญและทางเสื่อมแห่งโภคทรัพย์แล้วเลี้ยงชีพพอเหมาะ รายได้ต้องเหนือรายจ่าย

9.2 ผลการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการมีข้อเสนอแนะที่จะนำยุทธศาสตร์ทั้ง 4 ด้านไปสู่ภาคการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดเป็นรูปธรรมช่วยเหลือประชาชนที่ประสบกับปัญหาความยากจน ทั้งในด้านวัตถุสิ่งของ การให้ความรู้ การแนะนำสั่งสอนในเรื่องช่วยกันบริจาคข้าวสาร อาหารแห้ง และปัจจัย 4 เมื่อประชาชนเกิดภัยพิบัติ การสอนให้รู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม แนะนำในเรื่องการดำรงชีพ ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า คณะสงฆ์จังหวัดร้อยเอ็ดได้มีส่วนช่วยเหลือประชาชนที่ประสบปัญหาความยากจนได้ในระดับหนึ่ง แต่ก็ยังมีประชาชนบางส่วนที่ยังประสบกับปัญหาความยากจนอยู่เช่นเดิมทั้งนี้ก็เพราะสาเหตุ เช่น มีรายได้น้อย มีรายได้ไม่แน่นอน ไม่มีรายได้เสริม ขาดวินัยในการรักษาทรัพย์ ซึ่งประเด็นเหล่านี้พระสงฆ์ก็พยายามแนะนำสั่งสอนช่วยเหลืออยู่ ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งของการแนะนำสั่งสอนก็คือ ประชาชนส่วนหนึ่งเขาไม่เชื่อมั่นในพระสงฆ์แล้วก็ไม่ทำตามสิ่งที่ท่านแนะนำ เขามีความต้องการด้านวัตถุมากกว่าความรู้หรือการแนะนำสั่งสอน มีค่านิยมในด้านวัตถุมากกว่าที่จะมองถึงความพอดีพอเพียงของการครองชีพ พวกเขากันแข่งขันกันในเรื่องวัตถุจึงเป็นเหตุให้การแก้ไขปัญหาความยากจนให้กับประชาชนของคณะสงฆ์จังหวัดร้อยเอ็ดไม่ใช่เรื่องที่จะประสบความสำเร็จได้อย่างง่าย ๆ ยังมีกลุ่มตัวอย่างบางคนเสนอแนะว่า การช่วยเหลือทุกชั้นคนยากไม่ยากสนับสนุนหรือเพราะจะไปช่วยคนจนไม่มีเวลาจบจนอยู่ตลอด ไม่มีใครวยสักคนต้องช่วยไม่รู้จักสิ้น วันนั้นก็ไม่มีวันต่อไปก็ไม่มีเหมือนเดิม บางคนบอกว่าอยากจะให้พระสงฆ์ช่วยอยู่แต่เกรงว่าจะทำไม่ได้ อยากให้ช่วยพวกคนยากจน ช่วยเป็นรายบุคคลที่ยากจนจริง ๆ สรุปได้ว่า ปัญหาความยากจนของประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ดนี้สามารถแก้ได้ด้วยยุทธศาสตร์ของคณะสงฆ์จังหวัดร้อยเอ็ดถึงแม้จะไม่สามารถแก้ได้ทันทีทันใดก็ตามภายใต้เงื่อนไข 3 ฝ่าย คือฝ่ายพระสังฆาธิการจะต้องลงมือดำเนินการตามยุทธศาสตร์อย่างจริงจังต่อเนื่อง โดยเฉพาะเรื่องการเทศน์การอบรมสั่ง

สอนและเรื่องการสงเคราะห์เท่าที่ทำได้ ฝ่ายประชาชนที่ประสบกับปัญหาความยากจนเองต้องให้ความร่วมมือกับคณะสงฆ์อย่างจริงจังด้วย โดยต้องคิดว่า ความยากจนเป็นปัญหาของตนที่มีอยู่จริงและต้องมีความคิดที่จะแก้ไขอย่างจริงจัง และฝ่ายสนับสนุนคือองค์กรหน่วยงานจากทางภาครัฐและเอกชนที่จะให้การสนับสนุนทั้งในด้านเงินงบประมาณรวมทั้งวัสดุเครื่องใช้ต่าง ๆ เพื่อให้งานด้านการช่วยเหลือประชาชนที่ประสบปัญหาความยากจนดำเนินการได้อย่างเต็มที่ ถ้าเกิด 3 ประสานนี้แก้ปัญหาความยากจนของประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ดก็น่าจะหมดไปได้

10. ข้อเสนอแนะ

10.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย รัฐบาลและมหาเถรสมาคมควรจะร่วมมือกันจัดให้มีการสร้างรูปแบบที่ได้มาตรฐานในการสอนและการปฏิบัติตนในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง มหาเถรสมาคมควรมีหลักสูตรหรือแนวทางปฏิบัติเพื่อการพึ่งตนเองที่เป็นต้นแบบ ควรกำหนดเป็นนโยบายและหลักการให้พระภิกษุสงฆ์ทั่วประเทศ ตั้งสอนและให้ความรู้ความเข้าใจหลักธรรมต่าง ๆ ที่มุ่งเน้นแก้ปัญหาความยากจน ควรกำหนดเป็นนโยบายและจัดสรรงบประมาณอุดหนุนส่งเสริมพระสังฆาธิการในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ให้เพียงพอ กับสัดส่วนของประชาชนที่ยากจน

10.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ พระภิกษุทั่วประเทศควรมีบทบาทและมีหน้าที่ในการช่วยเหลือประชาชนที่ประสบปัญหาความยากจนมากขึ้น โดยให้ถือว่าการสอนเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง การพึ่งตนเอง รวมทั้งการหาแนวทางที่จะทำให้ประชาชนที่ประสบปัญหาได้ดำเนินชีวิตอย่างเศรษฐกิจพอเพียงและพึ่งตนเองได้นั้นเป็นภาระหน้าที่ซึ่งต้องดำเนินการ ควรร่วมกันระดมความคิดที่จะมีส่วนช่วยเหลือกันว่าจะเอาทุนต่าง ๆ มาจากไหนได้บ้าง ควรจะทำการสงเคราะห์ในเรื่องทุนการศึกษา หรือทุนกู้ยืมเพื่อประกอบอาชีพ ต้องหาวิธีการที่จะทำให้รัฐบาลมองเห็นความสำคัญของงานที่คณะสงฆ์ร่วมกันทำอยู่แต่ยังดำเนินการไม่ได้เต็มที่

10.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป ควรทำการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบเกี่ยวกับผล สัมฤทธิ์ตามยุทธศาสตร์ของคณะสงฆ์จังหวัดร้อยเอ็ดและยุทธศาสตร์จังหวัดร้อยเอ็ดว่า ผลเป็นอย่างไร และควรทำการศึกษาวิจัยว่า คณะสงฆ์จังหวัดอื่น มีการนำเอายุทธศาสตร์แก้ไขปัญหาความยากจนให้แก่ประชาชนหรือไม่ และถ้ามีเกิดผลเป็นอย่างไร

11. บรรณานุกรม

- กองวิชาการและแผนงาน กรมการปกครอง, วันที่ 19 กรกฎาคม 2548.
 คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ต่อรัฐสภา วันพุธที่ 23 มีนาคม, 2548.
 รายงานสถิติจังหวัด พ.ศ. 2550, จัดพิมพ์โดย สำนักงานสถิติจังหวัดร้อยเอ็ด, 2550.
 รายงานผลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2545 จังหวัดร้อยเอ็ด
 รายงานตรวจการคณะสงฆ์จังหวัดร้อยเอ็ด ประจำปี 2549.
 เอกสารผลการดำเนินงาน สำนักงาน ธ.ก.ส. ร้อยเอ็ด ประจำเดือนพฤศจิกายน 2546.

12. คำขอบคุณ (Acknowledgement)

โครงการวิจัยนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้เพราะอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย ขอขอบคุณและอนุโมทนาท่านเจ้าคุณพระศรีมงคลเมธี คณบดีคณะศาสนาและปรัชญา พระปรียัติธีรวงศ์ที่ปรึกษา อาจารย์ธเนศ ต่วนชะเอม พระครูเอกตตรสตาธิคุณ นายสุวิทย์ หอมบุญมา สถาบันวิจัยญาณสังวร พระสังฆาธิการจังหวัดร้อยเอ็ดและญาติโยมที่เข้าวัดเจ้าคณะอำเภอทั้ง 10 คน ไว้ ณ ที่นี้ด้วย